

УДК 347.454

Зоя Калініченко,

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Ілля Кліницький,

студент магістратури юридичного факультету
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Владислав Тронев,

студент магістратури юридичного факультету
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ У РЕСПУБЛІЦІ СІНГАПУР, НОВІЙ ЗЕЛАНДІЇ ТА УКРАЇНИ

У статті авторами досліджується практика застосування податку на додану вартість у Республіці Сінгапур і Новій Зеландії з відповідним порівнянням із податковим досвідом України. Установлено передумови виникнення податку на додану вартість в обраних країнах, а також його вплив на економіко-соціальну ситуацію в окремо взятій державі на основі даних досліджень міжнародних фінансових організацій. Виокремлено особливості адміністрування зазначеного виду обов'язкового платежу, а також перспективи застосування таких видів у вітчизняній фіскальній системі.

Ключові слова: податкове навантаження, адміністрування, податок на додану вартість, порівняльний аналіз, обов'язковий платежі, Сінгапур, Нова Зеландія, Україна, міжнародні фінансові організації.

Постановка проблеми. Тенденції державотворення ХХІ століття у світі спрямовані на затвердження кардинально нових «стандартів» управління державним апаратом. Усе більшої популярності набирає концепція «електронної державності», у межах котрої кожний громадянин має змогу брати участь у житті державного механізму не виходячи з власного будинку, адже має можливість отримувати адміністративні послуги, відповіді на власні звернення в електронній формі на базі централізованого веб-ресурсу. Такі держави, як Сполучені Штати Америки, Канада, Нова Зеландія, Сінгапур, Австралія, Естонія, вже кілька років поспіль використовують паралельно до класичної системи голосування формат виборів через мережу Інтернет [1]. Також особливу увагу можна приділити тенденціям до вирішення цивільно-правових і господарсько-правових спорів за допомогою централізованих інтернет-ресурсів. Як приклад можна навести кібер-суд Китайської Народної Республіки, котрий більшість справ із питань електронної комерції вирішує у форматі віртуальних судових засідань [2].

Так, урахувавши вищевикладене, можна стверджувати, що формальний спектр прав особи або громадянина інтенсифікаційно зростає. Тому суспільство більше уваги починає приділяти власним правам та обов'язкам. Не можна не відмітити здебільшого конституційний обов'язок (залежно від специфіки законодавства держави) сплачувати податки. У цьому контексті неухильно набирає популяр-

ності твердження, що кожний платник податків повинен мати право знати, на які заходи було витрачено його гроші тим або іншим органом, наділим відповідними владними повноваженнями. Зазначене право можна віднайти в профільних нормативно-правових актах таких державних адміністраторів систем оподаткування, як IRS (США) та IRD (Нова Зеландія) [3, с. 276].

Виходячи з викладеного вище, вважаємо, що питання будувати податкових правовідносин нині – тема, що має значну актуальність не лише в межах кордонів України, а й для багатьох інших держав, тому об'єктом дослідження є система оподаткування в державі як комплекс нормативно-правових актів і практичних заходів і процедур, що здійснюються компетентними органами. Тоді ж предметом є окремо взятий фрагмент системи, а саме податок на додану вартість.

Метою статті є визначення особливостей застосування податку на додану вартість, виходячи з досвіду Нової Зеландії та Республіки Сінгапур, що можна впровадити у вітчизняну практику.

Зазначену мету пропонується розкрити, виконавши такі завдання:

1. З'ясувати передумови виникнення податку на додану вартість у світі та Новій Зеландії й Сінгапурі.

2. Дослідити сучасну роль зазначеного обов'язкового платежу в межах податкових

систем обраних країн порівняно з вітчизняним досвідом.

3. Виокремити доцільні аспекти адміністрування цього податку фіскальними операторами Нової Зеландії та Сінгапуру (IRD та IRAS), котрі можуть бути імplementовані в українську податкову систему.

4. На основі аналізу, заснованому на порівнянні кількох практик, зробити висновок щодо перспективності реформування вітчизняного податку на додану вартість.

У роботі використані такі методи наукового дослідження:

- теоретичне пізнання;
- формалізація даних.

Також не можна оминути увагою вчених, котрі зробили вагомий вклад у розвиток досліджень щодо специфіки застосування та нормотворчої діяльності стосовно податку на додану вартість, таких як Є.М. Гуревич, С. Джонсон, С.Н. Іванова, О.Г. Крупинов, Е. Ліндер, Р. Фергюсон, Д. Хеллі.

Виклад основного матеріалу. Податок на додану вартість – відносно новий вид обов'язкових платежів, адже такий уперше виник у французькій колонії Кот-Д'Івуар (1954 рік) за ініціативою директора Дирекції з податків і зборів Міністерства економіки Французької Республіки Моріса Лоре. За власною правовою природою цей податок зараховують саме до опосередкованих (непрямих) платежів, адже у власній класичній реалізації не продавець є реальним платником податків, а покупець. Водночас продавець – третя особа, що сплачує отримані податки в державу. На думку вченого Джона Мішеля Хеллі, цей вид податкових платежів є «прогресивним», адже грошова сума визначена не за фіксованою такою, а у відсотковому відношенні до ціни товару або послуги, що в разі збільшення ВВП та купівельної спроможності населення дає державі змогу залучати кількісно більше коштів, а це автоматично ставить гілки влади в роль «партнера» з підприємництвом: саме від темпів активізації такої групи залежать показники економічного піднесення. Що не дивно, адже подібні фіскальні інструменти до податку на додану вартість використовувались у Канадському Домініоні та Сполучених Штатах Америки (як на федеральному рівні, так і на рівні штату, округу, міста/селища) ще з 1794 року [4].

Стосовно Сінгапуру й Нової Зеландії, розглядаючи історичні передумови виникнення в цих державних утвореннях податку на додану вартість, варто звернути увагу на те, що такі держави існують у межах видозміненого англосаксонського права часів Британської Імперії, тому й британська фіскальна традиція тут має суттєвий вплив. Однак упровадження податку на додану вартість (податок на товари та послуги – відповідно до британської традиції) у зазначених державах відбулося лише в другій половині вісімдесятих років двадцятого століття.

У Новій Зеландії такому нововведенню передували численні місцеві та загальнодержавні податки на вартість окремо взятих послуг і товарів (зокрема податок на молочну

продукцію, податок на виробу з тютюну тощо) [5, с. 223]. Новозеландський науковець-правознавець Джейк Нейджел у роботі «Соціальний вибір плюралітаріанської демократії: політика лібералізації торгівлі у Новій Зеландії» стверджує, що країна на початку вісімдесятих років минулого століття перебувала у «передкризовому» стані: попит на якісні послуги, продукцію сільського господарства та виробництва в Тихоокеанському регіоні, що зростав, змушував керівництво держави створити «тиху гавань» для інвестицій, тому тогочасна неоднорідна система таксування потребувала спрощення для населення. Так, єдиний податок на додану вартість із початковою ставкою у 12,5% став фактично відправною точкою для зростання економіки, оскільки значно спрощувались процедури взаємодії з державою, зменшувалась кількість податкових відрахувань [5, с. 243].

Станом на 2017 рік систему податкових платежів Нової Зеландії становлять лише три податки, а саме:

1) на дохід особи – платіж, що справляється від суми отриманого прибутку за місяць (від заробітної плати, інших надходжень, окрім подарунків і спадщини), нині існують такі облікові ставки: 10% – у разі доходу до 14000 доларів США, 14% – у випадку доходу більше ніж 14001 доларів США та до 48000 США, 30% – при сумі доходу більше ніж 48001 доларів США та до 70000 США;

2) на дохід компанії – 28% (ставки відрізняються також залежно від прибутку, проте 28% є максимальною сумою);

3) на додану вартість (на товари та послуги) – 14%.

Відповідно до рейтингу Всесвітнього банку «Doing Business», сумарне максимальне податкове навантаження для компанії в Новій Зеландії становить 30% від прибутку. Також ця держава посідала перше місце за рейтингом зручності ведення бізнесу у 2017 році [6]. В Україні максимальне податкове навантаження на суб'єкт господарювання становить 51,9%, що суттєво відрізняється від показників Нової Зеландії. Податок на додану вартість також суттєво різниться (20% – базова ставка оподаткування ПДВ в Україні).

Місто-держава Сінгапур уже більше ніж сім років входить у 10 країн у рейтингах зручності ведення підприємницької діяльності. Такі здобутки зумовлені передусім сприятливим оподаткуванням і принципом безоплатного ввезення та вивезення товарів (окрім тютюну, алкоголю й автомобілів), а також низьким рівнем корупції в державних структурах. Отже, законодавство Сінгапуру створює умови найбільшого сприяння для ведення бізнесу в державі, що є вагомим «важелем» розвитку економіки, суспільства та його інституцій. Необхідно зазначити, що сінгапурський досвід упровадження податку на додану вартість, на відміну від новозеландського, був пов'язаний не зі значною кількістю видів обов'язкових платежів, а, навпаки, у зв'язку з нестачею таких: до 1986 року в Сінгапурі існувало лише два податки зі ставками оподаткування до 5%.

Нині українському суспільству притаманні досить активні дискусії щодо збільшення ролі підприємництва, й одним зі способів його розвитку є надання значних прав і свобод суб'єктам господарювання. Так, не можна оминати увагою позитивні зміни в податковому законодавстві, зокрема ті, що стосуються зменшення кількості податків. Проте все ж поступове поліпшення податкового «клімату» в державі не призвело до суттєвих покращень стосовно ведення бізнесу. Зокрема, виходячи зі статистики Світового банку та аудиторської компанії PwC, дивує така цифра – 107, саме таке місце посіла наша держава станом на 2016 рік за рейтингом податкового тягаря (проаналізовано 189 економік світу). Наприклад, країна-сусід Республіка Білорусь посіла 68 місце [7].

Тому, ураховуючи загальносуспільну потребу в певних змінах податкового законодавства, перейняття досвіду такої успішної (з позиції умов ведення бізнесу) держави, як Сінгапур, має значну актуальність.

Загалом податкову систему цієї невеликої країни становлять такі податки та збори:

- податок на прибуток;
- податок на нерухомість;
- податок на додану вартість;
- податок на ігорні ставки;
- податок на утримання казино;
- збір за використання іноземних некваліфікованих робітників.

Отже, лише два податки стосуються фізичних осіб, котрі отримують дохід і мають нерухомість на території міста-держави, і три податки мають місце для юридичних комерційних осіб, котрі впроваджують власну діяльність на території Сінгапуру й мають нерухомість (податок на прибуток і на нерухомість). Інші види платежів мають факультативний характер (наприклад, податок на утримання казино).

Загалом найбільш вагомим (таким, що має загальне коло платників) є саме податок на додану вартість (ставка 7% від ціни товару або послуги). У Сінгапурі цей вид обов'язкового платежу покладено на дві категорії осіб:

- фізичні особи, що здійснюють комерційну діяльність;
- юридичні особи, які здійснюють комерційну діяльність [8].

Специфіка сінгапурського податку на додану вартість полягає в тому, що максимальна ставка за таким – це 7%, на відміну від української практики, де, окрім базової ставки ПДВ у 20%, у статті 167 Податкового кодексу України визначено ще й додаткові платежі стосовно податку на прибутки підприємств окрім базової ставки у 18% [8]. До речі, на думку вчених О.Г. Крупинова та С.Н. Іванова, неоднозначність і наявність складнощів у нарахуванні податків лише збільшують «поріг входження» схильних осіб до підприємництва в цю сферу суспільної діяльності, потребують додаткових витрат на персонал або компетентних позаштатних спеціалістів [9].

У державі Сінгапур активно використовуються методи варіювання податкового навантаження. Так, не підлягають оподаткуванню

доходи, отримані за кордоном, а також у разі створення суб'єкта господарювання з метою ведення підприємництва новоутворена особа отримує пільги в оподаткуванні протягом трьох років. Пільга полягає в такому: якщо особа має щорічний дохід, який не переважає 300000 сінгапурських доларів, то в такому разі до неї застосовується понижена ставка у 8,4% щодо доходу, інакше ж має місце загальна ставка (не розповсюджується на ПДВ, проте вивільняє значні кошти на початкових стадіях господарювання).

До речі, британський учений-правознавець Раян Фергюс дотримується позиції, котра отримала назву «податковий лібералізм», зокрема в роботі, присвяченій особливостям цивільно-правових відносин, науковець схиляється до того, що податкова система держави повинна відповідати таким принципам:

- компактність – наявність імперативних, однозначних норм, невеликої кількості податків;
- доцільність – гроші громадян держава має право використовувати лише у сферах крайньої необхідності (там, де вільний ринок не буде достатнім, а ризики є достатніми), це – діяльність органів оборони, правопорядку, законодавчих, виконавчих і судових структур [10].

Висновки

Резюмуючи зазначене вище, вважаємо за необхідне використання такого підходу в будуванні вітчизняної податкової системи загалом і стосовно оподаткування податку на додану вартість. Аналізуючи досліджені податкові системи обраних нами держав у контексті податку на додану вартість, а також його співвідношення з іншими податками, ми встановили, що цей різновид податку є найбільш вагомим серед податкових надходжень як України, так і Нової Зеландії, Сінгапуру. Цей регламентований державою платіж також є прогресивним, адже «прогрес» в економічному зростанні провокує збільшення надходжень до бюджету, що стимулює державні органи до вдосконалення зручності ведення бізнесу.

Усе ж не варто розглядати податок на додану вартість окремо від податкової системи, адже методика його нарахування та сплати не відрізняється (не враховуючи облікову ставку), проте організація оплачування і стимулювання до справлення податків в Україні кардинально відрізняється. Ураховуючи складність, кількарівневність, наявність прихованих платежів, варто констатувати факт, що оподаткування в Україні станом на сьогодні програє не лише обраним державам, а й більшості країн.

Від спрощення податкових процедур, зниження податкового тягаря і стимулювання за рахунок податкових пільг держава в будь-якому разі не стоїть осторонь, не відмовляється від власних інтересів, адже світовий досвід свідчить про те, що оптимальне податкове навантаження лише сприяє залученню іноземних інвестицій в економіку. Це питання потребує практичного закріплення в законодавстві.

Список використаних джерел:

1. Информация о выборах в Республике Эстония // Valimised. ESTI [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.valimised.ee/ru/theverge.com/tech/2017/8/18/16167836/-cyber-court>.
2. China launches cyber-court to handle internet-related disputes // THE VERGE. Web-link [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.theverge.com/tech/2017/8/18/16167836/china-cyber-court-hangzhou-internet-disputes>.
3. Eric G. Leander, William N Wise IRS and IRD – from USA to NS // TAXIS The Tax Magazine, 2014. – P. 200–300.
4. Healy, John C. & Schadowald, Michael S. (2008). Multistate Corporate Tax Guide 2009, Volume II Sales/Use Tax. CCH Group. – P. 373. ISBN 978-0-8080-9229-2. Retrieved April 14, 2011.
5. Jack H. Nagel. Social Choice in a Pluralitarian Democracy: The Politics of Market Liberalization in New Zealand, British Journal of Political Science (1998) 28, № 2. – P. 223–267.
6. Global DoingBusiness Rate // The World Bank. Web-link [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.doingbusiness.org/data/exploreconomies/new-zealand#paying-taxes>.
7. Рейтинг налоговой нагрузки // PWC CORP [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.pwc.com/ua/ru.html>.
8. Income Tax Act // Parliament of Singapore [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mom.gov.sg/employment-practices/employment-act>.
9. Гуревич Э.М. Сингапур: некоторые аспекты иммиграционной политики / Э.М. Гуревич. – М. : ИВ-РАН, 2016. – С. 213.
10. Крупинов О.Г. Складні питання офшорного бізнесу / О.Г. Крупинов, С.Н. Івнов. – К. : Інвест-Б, 2010. – С. 410–412.
11. Ryan, Fergus (2006). Round Hall nutshells Contract Law. Thomson Round Hall. – P. 35. ISBN 9781858001715.
12. Dunlop v Selfridge' (1915) AC 79 HL. – P. 56.

В статті досліджена практика застосування податку на додану вартість в Республіці Сингапур і Новій Зеландії з відповідним порівнянням з податковим досвідом України. Встановлено передумови виникнення податку на додану вартість в обраних країнах, а також його вплив на економіко-соціальну ситуацію в окремо взятому державстві на основі даних досліджень міжнародних фінансових організацій. Виділено особливості адміністрування даного виду обов'язкового платежу, а також перспективи застосування таких видів в національній фінансовій системі.

Ключевые слова: налоговая нагрузка, администрирование, налог на добавленную стоимость, сравнительный анализ, платежи, Сингапур, Новая Зеландия, Украина, международные финансовые организации.

The article examines the practice of applying the value added tax in the Republic of Singapore and New Zealand with a corresponding comparison with the tax experience of Ukraine. The work establishes the prerequisites for the emergence of value added tax in selected countries, as well as its impact on the economic and social situation in a single country based on data from studies of international financial organizations. The specifics of the administration of this type of compulsory payment, as well as the prospects for applying such in the domestic fiscal system, are singled out.

Key words: tax burden, administration, value added tax, comparative analysis, payments, Singapore, New Zealand, Ukraine, international financial organizations.

